

Defnyddio Cennau fel Bio-Ddangosyddion

Hyd y gweithgaredd: 1–1.5 awr

Beth yw cen?

Mae cen wedi'i ffurfio o ddwy organeb yn byw gyda'i gilydd: ffwng ac alga. Mae cennau fel arfer yn ymlynu ar goed, ond gallwch eu gweld nhw hefyd ar arwynebau eraill, fel meinciau parc.

Beth sydd mor arbennig ynglŷn â chen?

Mae llawer o wahanol fathau o gen – maen nhw'n dod mewn pob mathau o siapiau, meintiau a lliwiau – ac mae gwahanol fathau o gen yn hoffi gwahanol fathau o aer!

- Mewn aer glân yn unig mae cennau sy'n sensitif i nitrogen yn byw
- Gall cennau sy'n hoffi nitrogen fyw mewn aer budr
- Mae rhai cennau nad yw ansawdd aer yn effeithio arnynt, a gallant fyw yn rhywle

Sy'n golygu y gallwch ddarganfod a yw'r aer o'ch cwmpas wedi'i lygru trwy edrych ar y mathau o gennau a welwch chi'n tyfu.

Beth fyddwch chi ei angen ar gyfer eich arsylwi:

- Eich taflen arolwg
- Pensel

Gallech hefyd fynd â map a chamera, fel y gallwch nodi'r lleoedd rydych chi wedi'u hastudio a thynnu lluniau o'r cennau rydych chi'n eu darganfod.

Cyfarwyddiadau:

1. Mae rhai cennau yn newid lliw yn y glaw, a allai ei gwneud yn fwy anodd ichi ddarganfod pa fath ydyn nhw, felly ceisiwch wneud yr arolwg pan fo'r tywydd yn sych.
2. Chwiliwch am safle gyda choed collddail, fel derw ac ynn, a digonedd o olau.
3. Dewiswch bedair coeden i'w hastudio. Rhai gydag un boncyff yw'r gorau.
4. Ar eich taflen arolwg, cofnodwch y cyfanswm o bob math o gen y gallwch ei weld ar ochr y boncyff rydych chi wedi'i ddewis.

Os nad oes dim o'r math hwnnw o gen, ticiwch y golau coch.

Os ydych chi'n gweld arwynebedd bach i ganolig (llai nag un daflen o A4 i gyd), ticiwch y golau oren.

Os ydych chi'n darganfod arwynebedd mawr (mwy nag un daflen A4 mewn cyfanswm), ticiwch y golau gwyrdd.

Os hoffech chi gofnodi'r swm o gen a welwch mewn mwy o fanylder, gallech ddefnyddio graddfa o 0 i 5, gyda 3 yn cynrychioli tua hanner tudalen A4 yn fras o gen.

5. Edrychwch ar y canlyniadau rydych chi wedi eu casglu (gallwch wneud hyn yn ôl yn eich ystafell ddosbarth) a phenderfynwch beth ydych chi'n feddwl y mae'n ei ddweud wrthyh am y swm o lygredd yn yr aer o'ch cwmpas. Cofiwch, mwyaf o gen sy'n hoffi llygredd a welsoch, mwyaf llygredig yw'r aer yn debygol o fod.
6. Os yw eich astudiaeth yn dangos bod yr aer o'ch cwmpas yn debygol o fod yn llygredig, allwch chi feddwl beth allai fod yn achosi'r llygredd?

Faint o'r goeden oedd wedi ei gorchuddio â phob math o gen?

Enghraifft

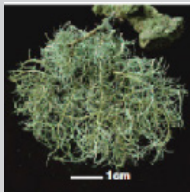
Coeden 1

Coeden 2

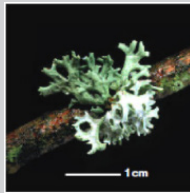
Coeden 3

Coeden 4

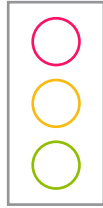
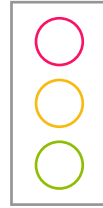
Y rhai sy'n Casáu Llygredd

Usnea

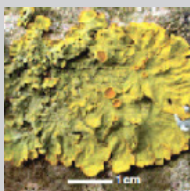
Evernia

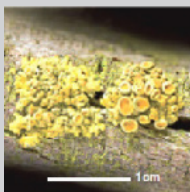
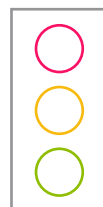
Hypogymnia

Y rhai sy'n Hoffi Llygredd

Xanthoria Deillog

Xanthoria Clustog

Physcia

